
Peter Kerekes

AZ ÉN VÁROSOM: PÁRKÁNY

Híd, ami nincs

Boris Hochel jött azzal az ötlettel, hogy forgassunk egy filmet a Mária Valéria hídról.

1997-ben a híd helyett csak három ködből előtűnő pillér volt a Duna közepén (először ősszel jártam Párkányban).

*Gyűjteni kezdtem az emberek híddal kapcsolatos történeteit, a Zahovay Szállóban laktam, nem volt internetem, úgyhogy az estéket a szobámban töltöttem egy üveg egész jó barsi borral és Ivo Andrić műveinek kiváló fordításai-
val (a Híd a Drinán című regénye miatt).*

Ott találtam egy titokzatos novellát egy megfoghatatlan nőről: Jelena, a nő, aki nincs (Jelena, žena, koje nema).

És ennek köszönhetően lett meg a film címe.

Híd, ami nincs.

Film az egyetlen újjáépítetlen Duna-hídról.

A film sokáig készült.

Közben.

1998-ben Mečiar elvesztette a választásokat, és egy viszonylag normális kormány került hatalomra.

A szlovák-magyar kapcsolatokban javulás állt be, és a híd, amely 50 évig nem épülhetett meg, egyszeriben kész lett.

A NATO eközben lebombázott néhány Duna-hídat Szerbiában.

A megsemmisített hidak egyensúlya változatlan maradt.

A film eredeti küldetése – a múltból vett történetek segítségével megváltoztatni a jelent, szorgalmazni a természetes állapot visszaállítását – a híd újjáépítése, megváltozott.

Az emlékek megőrzése mint alapvető, megmaradt.

1.

Téli reggel. A többi várakozóval együtt állok a kompon, amely mindnyájunkat, a gépjárművekkel együtt, átvisz a folyó túlsó oldalára – Esztergomba, amely Párkányból nézve úgy tűnik, mindössze egy karnyújtásnyira van.

Könnyen lehetett volna ez egy város, de nem lett, annak ellenére, hogy mindkét oldalon mindkét nyelvet használják, az emberek kölcsönösen ismerik egymást, ráadásul tudják, hogy kinél előnyösebb vásárolni, és milyen járattal érdemes elmenni a távolabbi helyekre.

Nem jut eszembe semmi, csak az, hogy ez talán valaha egy város volt. Amolyan kisváros, amelyen egy nagy folyó folyt keresztül. Folyó – választóvonal. Ki beszél ma egyáltalán azokról onnan, a másik partról? Nem vagyok biztos benne, hogy azok, akik e partok mentén élnek. És meglehet, hogy ők is hozzászórtak már a gondolathoz – egy part mentén élni.

A fejünk felett a híd torzója tornyosul. Egy egészen kis darab emelkedik ki a vízszint fölé. Vajon milyen hosszúnak kéne lennie egy halandó karjának, hogy átérjen a túlpartra?

2.

Az Esztergom és a szemközti Kakath kapcsolatáról szóló első említés 1215-ből való, amikor is II. Endre királyi adószedési jogot adott az esztergomi érsekségnek, és egyben elrendelte, hogy éppen ez legyen az a hely, ahol a kereskedők átkelnek a Dunán.

Attól fogva ez a két város elválaszthatatlanul összekapcsolódott.

Kezdetben a két város közti összeköttetést a révészek biztosították, később, a török fennhatóság idején pedig egy könnyű pontonhidat használtak. A török uralom alól való felszabadulás után Barkóczy érsek „pons volabilis”-t – repülőhidat – építtetett, amely akkoriban modern és egészen biztonságos kompnak számított.

1842-ben egy nagy pontonhíd épült, amelyhez a Rajna folyón Mainz városában átívelő híd szolgált mintául.

A tizenkilencedik század végén a pontonhíd kapacitása sem a szárazföldi, sem a hajóforgalomnak nem felelt meg.

A hidépítési kormányprogram számolt egy Párkány és Esztergom közötti híd megépítésével a komáromi és a pozsonyi befejezése után, így 1893-ban Zsigmondy Béla mérnök megkezdhette a tervezését. Az építkezést Cathry Szaléz Ferenc budapesti hidépítő kivitelezte.

A híd költségvetése 1 360 000 korona volt, a terheléspróbára 1895. szeptember 24-én került sor.

A hidat, királyi engedéllyel, Mária Valéria főhercegnőről, Ferenc József Budán született lányáról nevezték el.

3.

A kompokat, ponton- és állandó hidakat a különféle háborús konfliktusok során kb. tizenkétszer semmisítették vagy rongálták meg.

A városon, ahonnan származom, soha semmilyen nagy folyó nem folyt keresztül. Igyekszem viszont felidézni, mit jelentettek számomra azok a helyek, amelyeket szerettem. Igyekszem felidézni legalább egy olyat, amely elveszítette a *genius loci*-ját, de nem tudok.

Slabák úrral a temetőben sétálgatunk. Slabák úr az itteni Szlovák–Magyar Egylet elnöke. Egy mohával benőtt síremléket mutat.

Az első világháború befejezése után Magyarországon átmenetileg a bolsevik erők jutottak hatalomra, és megalakították a Magyar Tanácsköztársaságot. A csehszlovák hadsereggel folytatott harcok után a Duna természetes határ lett. Kiderítettük, hogy itt egymás mellett, egy helyen vannak eltemetve a csehszlovák katonák és a tanácsköztársaság katonái. Ezért döntöttünk úgy, hogy emlékművet állítunk itt nekik.

Slabák úr térdel a síremlék mellett, és próbálja elolvasni a feliratot.

Levéltárakban kutatva sikerült kiderítenünk az itt eltemetett katonák nevét, csupán ez az egy síremlék maradt számunkra ismeretlen. Slabák úr ráhelyezi a pauszpapírt a kőre, és végighúzza rajta a ceruzát. A papíron lassan kirajzolódnak a betűk. Azt is sikerült kiderítenünk, hogy a híd alá volt aknázva a magyar és a csehszlovák oldalról is. A robbanás valószínűleg a cs. hadsereg mulasztása miatt történt.

4.

Párkány a zene városa volt. Sokan azok közül, akiket a város és a folyó iránt érzett vonzalmukról kérdeztem, ezt a „szerelmet” a zenéhez és általában a kulturális élethez fűződő viszonyuk segítségével határozták meg. Ennek a „szerelemnek” a leghitelesebb szószólója Zahovay Ernő volt.

Sikerült vele találkoznom az élete alkonyán. Az ő visszaemlékezései a város történelmét jelentik számomra.

A szüleim gyakran vittek moziba, amikor kicsi voltam. Akkoriban Esztergomba jártunk, mert Párkányban még nem volt.

Nagyon szerettem a mozit. A filmeknél is jobban tetszett a zongorista, aki a némafilmek kísérőzenéjét játszotta. Elhatároztam, hogy én is ilyen zongorista leszek. Az ígéretesnek induló karrieremet azonban félbeszakította a hangosfilm megjelenése.

Az első nagy zenei élményem valamikor az első háború utáni időből való, amikor – még gyerekként – csehszlovák fúvós katonazenét hallottam nálunk, a téren. Még soha senki nem látott közülünk ilyen hatalmas zenekart. A felnőtteknek könnyű szökött a szemébe. Csak később értettem meg, hogy nem a zene hatására.

5.

Az I. Csehszlovák Köztársaság megalakulása után meghúzták a határt. Annak, aki át akart kelni a hídon, útlevelet kellett vinnie magával, és számíthatott az ellenőrzésre.

Vihetett magával törölközőt, és elugorhatott fürödni Esztergomba. Beülhetett egy kávéra, bevásárolhatott, vagy járhatott oda iskolába. Ha Párkányban tűz ütött ki, az elsők mindig az esztergomi tűzoltók voltak, csak utána érkeztek meg a helyiek.

A legközelebbi kórház innen ötven kilométerre Érsekújvárott volt, ezért a sürgős eseteket Esztergomba vitték.

1933-ban Rudolf Veverka cseh hivatalnok vasúti fúvószenekart alapított a párkányi vasútállomáson. A tagok többsége az ő cseh vasutas kollégái közül került ki. Hangszereik megvásárlásához hozzájárult a Párkányi Önkéntes Tűzoltó Egyesület azzal a feltétellel, hogy cserébe ingyen játszanak majd az egyesület által rendezett multságokon, ünnepélyeken, gyakorlatokon és a temetéseken.

1938-ban, amikor Párkányt Magyarországhoz csatolták, a cseh vasutasok visszamentek Csehországba. Csak a fúvószene halvány „torzója” maradt utánuk. Itthagyták a hangszereiket, amelyeket később a tűzoltóraktárban helyeztek el. A háború után azonban elkallódtak. Így fogyott ki a város a kitűnő fúvószenéből.

6.

Párkányban rögtön megalakult néhány színház. A katolikus ifjúságnak, az önkéntes tűzoltó egyesületnek, a Sokolnak (a csehszlovák tornaegyesületnek) és az izraelita nőegyesületnek is volt színháza. *Az én édesapám volt az egyetlen maszkmester a városban* – emlékszik vissza Hoffbauer úr, a helyi gyógy-

szerezés –, egy előadás sem lehetett meg nélküle. Hoffbauer úr összeszámolja, hányan élnek még a régi szereplők közül, és hol vannak most.

Mivel a színházat kicsi korom óta ismertem, magam is megpróbáltam színdarabokat írni. Barátommal, Zahovay Ernővel együtt írtunk egy diákoknak szóló operettet. Az utolsó majális volt a címe. Az érsekújvári gimnáziumban mutattuk be. Óriási sikere volt.

Aztán jött Horthy. Én nem tudom megmondani, hogyan zajlott mindez, tetszik tudni, minket az akkor nem nagyon érdekelt. Esztergomba kezdtem gimnáziumba járni. Ott hirtelen szembesültünk azzal, hogy bár már egy ország vagyunk, de mi idegenek vagyunk benne. Az iskolában mindenkinek csak „Beneš-féle kommunisták” voltunk. Hoffbauer úrnál, a „vörös szalon” közepén van egy kis harmónium. Egy dalt játszik rajta a musicaljéből.

7.

A Zahovay Szálló földszintjén festetéshez készülődnek, fóliába és ponyvába csomagolják az asztalokat, szekrényeket és a berendezést. Elkendőzik ezzel azt is, hogy a helyiségek már rég elveszítették a régi fényüket és bájukat. A munkások elszállítják a nagy bútorokat. Végre üres az egész helyiség. Csak most látni, hogy milyen feketék a sarkai...

Zahovay Ernőnek ezekben a háború előtti időkben vált valóra az álma. Saját zenekara volt, amellyel – Szlovákia-szerte – kávéházakban játszott.

Akkoriban volt divatban a szlovák tangó. Mi a zenekarban csupa magyarok voltunk, de a repertoárunkban gyakran szerepelt. Mindenfélét játszottunk, amit csak a közönség kívánt, és mindenfélét játszottunk: Trencsénben, a Magas-Tátrában, egyszer még Kárpátalján is voltunk.

Ez a mi vándoréletünk véget ért, amikor Párkányt és Dél-Szlovákiát Magyarországhoz csatolták, és mi egyszeriben idegen elemek lettünk Szlovákiában. Így hát hazajöttünk.

Én örömmel elfogadtam nagybátyám, Zahovay Feri ajánlatát, hogy játsszak a kávéházában. Akkoriban ez volt a legjobb zenés kávéház a környéken.

Később remek zenésztársaim lettek. Kitűnő lengyel zenészek, akik Lengyelországból menekültek Hitler és katonái elől. Nálunk nyugalmat találtak, és tisztességes ellátást kaptak.

Egy alkalommal megszerveztem Eugen Stepanov balalajka-zenekarának koncertjét is. Ezek az emberek a bolsevik „jólét” elől menekültek a Szovjetunióból: különböző országokban bolyongtak, és játszottak balalajkán. Szép koncert volt. De semmi sem tart örökké, ez az idill sem. Közeledett a háború, a lengyel zenészek elmentek, nem tudni, hová, és a mi kávéházi zenekarunk egyre csak

fogyott, ahogy jöttek a katonai behívók. Már attól féltem, hogy egyedül maradok, és egész este nekem kell egymagam énekelnem és zongoráznom, amikor az én behívóm is megjött. Pár nappal azelőtt, hogy berukkoltam, Budapesten voltam, ahol a rádióban a Mikor a falevelek lehullanak című dalomat énekelte az orosz emigráns Sura Uskova. Aztán elvittek az orosz frontra. Csak a mandolin-bendzsómat vittem magammal.

8.

A híd a háború egész ideje alatt ellenállt a bombázásnak. Csak 1944 karácsonyán röpitették a levegőbe a visszavonuló németek. Tönkretették a három középső ívet, és megrongálták a pilléreket. A pilléreket később rekonstruálták, hogy a magas vízállás esetén ne veszélyeztessék a hajókat.

A második világháború alatt a léghárításnál szolgáltam a keleti fronton – emlékszik vissza Fatter Imre. A legtöbbet marínákra, szovjet duplaszárnyú repülőgépekre lőttünk, amelyeket nők kormányoztak. Mivel idejétmúltak voltak, sokat lelőttünk.

1944 negyvennégy karácsonyán rövid szabadságra hazajöttem. Itthon viszont senkit sem találtam. Civilbe öltöztem, és elhatároztam, hogy bevárom a frontot. Kimentem az utcára, és hamarosan megláttam egy felakasztott katonát, rajta egy cédulával: „Így jár minden dezertőr.”

Azonnal visszamentem, és felvettem az uniformisomat. Egyáltalán nem tudtam, hogy hol a családom, ezért úgy döntöttem, visszatérek az egységemhez. Egy darab szappannal üzenetet írtam a tükörre, és elmentem.

Megállítottam egy katonai teherautót, amely Esztergomba tartott. Csak a vezetőfülkében vettem észre, hogy meg van pakolva benzintartályokkal. És már hallottam is a marínákat.

Arra gondoltam, ez lesz a büntetésem azért, amiért olyan sokat lelöttem belőlük. Elég lett volna egyetlen szilánk, és az egész teherautó lángokban áll.

Este sikerült átjutnom a hídon. Másnap a levegőbe röpitették. A háború befejezése után amerikai fogságba kerültem, onnan mint magyar katona, Budapestre.

Ott megkérdezték tőlem, hogy magyar vagyok-e vagy szlovák. Mivel Párkány már Štúrovo volt, azt válaszoltam, hogy szlovák. Azt is megkérdezték, hol éltem azelőtt, mondtam, hogy Magyarországon. Így kerültem magyarországi szlovákként Štúrovóba.

Amikor hazajöttem, a legnagyobb meglepetésemre megtudtam, hogy a családom tagjai viszont mint szlovákiai magyarok Magyarországra kerültek.

9.

Holováčová asszony zsidó családból származik. Párkányban üzlet és kocsmá volt a tulajdonukban. Deportálták őket, mikor Szálasi hatalomra került. Csak ő és az édesanyja éltek túl. Egész idő alatt, míg nem tudták, mi van a család többi tagjával, abban bíztak, hogy újra látják egymást Párkányban. *Először egy gyárban kellett dolgoznunk valahol Észak-Csehországban. Egy napon, valamikor 1945 januárjában egy újság került a kezembe, benne a Mária Valéria híd felrobbantásáról szóló hírrrel.*

Közvetlenül a háború befejezése előtt koncentrációs táborba vezényeltek minket. A német tiszt „üzletet” kötött velünk: a németek előtt azt mondja, koncentrációs táborba kísér minket. Mi ezért cserébe megvédjük majd az oroszok vagy amerikaiak előtt azzal, hogy megmentette az életünket. Törödni kezdett velünk, a tanúi voltunk, élve kellettünk neki. Élelmet rekvirált nekünk, megfelelő szállóhelyet keresett. Egy nap arra ébredtünk, hogy a németek elpucoltak. Hazatérésünk után édesanyámmal megegyeztünk, hogy nem beszélünk ezekről a borzalmakról. Nem beszéltünk róluk, ahogy a rokonainkról sem, akik a holokauszt idején haltak meg. Júniusban végre Párkányba értünk. Senki sem élte túl a rokonaink közül. Édesanyámnak szlovákul kellett tanulnia a szlovák nyelvtanfolyamon, hogy ne telepítsék ki.

10.

Hoffbauer úr bezárja a háza bejárati ajtaját, és a komp felé lépdél.

Közvetlenül a háború befejezése előtt Budapesten voltam, ahol a nagybátyámnál laktam. Közel voltam az álmod beteljesüléséhez: filmrendezést kezdek tanulni Gertler Viktor rendező magániskolájában.

A komp nem üzemel.

De jött a felszabadulás, és Párkány csehszlovák város lett. Csehszlovák állampolgárnak kellett volna lennem, de mivel akkor nem adtak nekünk állampolgárságot, nem volt útlevelem sem.

Budapesten éltem, menekültigazolványom volt. Az amolyan papírlap volt, amelyre az volt írva, hogy a magyar nemzetiségű polgárok csehszlovákiai üldözése miatt úgy döntöttem, hogy Magyarországra szököm. Engem otthon senki nem üldözött, de valami rá lehetett írva. A szüleim Párkányban maradtak, úgyhogy időnként jártam nekik segíteni.

Mivelhogy hivatalosan nem lehetett átlépni a határt, éjszaka mentem, az Ipoly gázlóján át. Sokan voltak így. Feltűrtük a nadrágunkat a térdünk fölé, és átmentünk Magyarországról Csehszlovákiába vagy fordítva. Egyszer találkoztam egy családdal, akik így mentek Magyarországra temetésre. Nem sokkal

ezután elfogott a Csehszlovák Határőrség. Meg kellett nekik mutatnom az okmányaimat. Mivel egyetlen okmányom a magyar menekültigazolvány volt, megkérdezték tőlem, hogy valóban üldözött vagyok-e. Én akkor rettenetesen féltem, de szégyelltem is magam. Szerencsére elengedtek, és később nem volt semmi kellemetlenségem belőle.

Mivel már féltem feketén átjárni a határon, máshogy viszont nem lehetett, inkább Szlovákiában maradtam, otthagytam a filmes tanulmányaimat. Gyógy-szerésznek tanultam ki Pozsonyban. Így ért véget a rendezői karrierem.

Ha nem működik a komp, el kell menni a helyi autóbuszjárással a vasútállomásra. Onnan vonattal Komáromba. Ott átmenni a folyó túloldalára. Felszállni az autóbuszra és kiszállni Esztergomban. Aztán megállni a Duna-parton és Párkányra nézni, ahonnan három órával azelőtt elindultunk.

11.

1946-ban helyreállították a Zahovay Szállót. Félő volt, hogy szilveszterre nem lesz élő zene, mert az összes zenész foglalt volt már. A helyzetet Zahovay Ernő váratlan hazatérése mentette meg.

1945-ben amerikai fogságba kerültem. Jól megvoltam, az volt a dolgom, hogy zongorázzak az amerikaiaknak. Többen próbáltak rábeszélni, hogy ne menjek haza, de egyáltalán nem tudtam, mi van a családommal, úgyhogy menni akartam. Közvetlenül szilveszter előtt értem haza.

Az amerikai repülő csak egyszer bombázták a hidat. Azt nem érte találat, de a befejezetlen Zahovay Szállót és Zahovay Ernő házát igen. Ott és akkor halt meg a zenész lánytestvére, az édesanyja és a rokonai.

12.

Dejco asszony az egyike azoknak, akiket Csehországba deportáltak.

A háborút követő években olyan hírek láttak napvilágot, hogy kitelepítenek minket. Egy nap katonák jöttek teherautón, és elvittek minket Csehországba, Příbram közelébe. Egy földbirtokosnál dolgoztunk, aki kiválasztott minket a vasútállomáson a többiek közül. Nem panaszkodhatok rá, még magyarul is megtanult, hogy utasítani tudjon minket. Egy év után lefizettük a teherautó sofőrjét, és hazajöttünk. A házukban azonban egy északról jött szlovák lakott, akinek ki kellett költöznie.

13.

Kolozsvári úr nem jött haza. Azok közé tartozott, akik a Duna túlsó partján letek otthonra.

A mi családunk hazatért a háború után. Akkor már a híd teljesen le volt rombolva, de a szovjetek építettek itt egy pontonhidat, amelyet később szétszedtek és továbbbúsztottak, föl a Dunán.

Megkezdődött a lakosságcsere, a magyarok kitelepítése Szlovákiából Magyarországra.

Párkány az utolsó városok közé tartozott, ahol a kitelepítést végre kellett hajtani.

Eljött akkor utánam egy ifjú agitátor, egy pozsonyi egyetemista, hogy meggyőzzön, reszlovakizáljak.

Nem akartam elmenni, így hát együtt kutattunk legalább egy szlovák ős után, hét generációra visszamenőleg. Csupa Szabó, Szalma, Mészáros – semmilyen szlovákot nem találtunk. Így hát megkaptam a fehér lapot, és mentem. A szüleimre már nem vonatkozott a rendelet, mert már több mint 65 évesek voltak.

Amikor a kezemben tartottam a visszahonosításról szóló rendeletet, máris nyugodtabb voltam, mert legalább tudtam, mi vár rám. Örültem, hogy Dunaharasztiába megyek, gondoltam, hogy az valahol a Duna mellett van. Az életem kétharmadát ott éltem le.

A kitelepítendő németek helyére költöztettek minket. A magyar kormány vizsgálatot látta, hogy a svábok uralják ezt a vidéket, úgyhogy csak a náci kollaboránsokat vitték el. Nekünk meg nem volt hol laknunk. Sok veszekedés folyt itt.

Jómagam egy sváb családdal együtt laktam egy házban. Mindenki betolakodónak tartott itt minket, pedig mi sem önszántunkból jöttünk.

Még így is szerencsés voltam, mert nem voltam messze az otthonomtól. Bár-mikor fölmehettem az esztergomi bazilikához, és a dombon állva átnézhettem, majdnem egyenesen az udvarunkba.

Ezután még sokáig úgy aludtam el, hogy becsuktam a szemem, elsoroltam magamban az összes szomszédunk nevét...

14.

A második világháború után Párkányt Štúrovónak nevezték el, pedig Štúr soha életében nem járt itt – nevet Dejco úr. – A helyzet nagyon feszült volt, senki sem szólalhatott meg magyarul az utcán. Nekünk, zenészeknek és színházi embereknek, akik hazatértünk a háborúból, nagy vágyunk volt, hogy ezt megünnepeljük. Elhatároztuk, hogy betanulunk egy operettet. De volt egy kis probléma. Mivel magyar nyelvű nyilvános programokat nem volt szabad szervezni, úgy döntöttünk, hogy Gejza Dusík Mikor május elseje virágba borul című operettjét tanuljuk be. Ez 1947-ben történt. Csupa magyarok énekeltük, egy meglehetősen deformált szlovák nyelven, de annál nagyobb lelkesedéssel.

15.

Az ötvenes években az a szóbeszéd járta, hogy megjavítják a hidat, és hogy a hiányzó íveket már legyártották Győrben, s ott várják, hogy felsőbb utasításra felszereljék őket.

Ez a hír, sajnos, hamisnak bizonyult, de az utóbbi ötven évben különböző változatokban röppent fel újra, ahol csak párkányiak dolgoztak. Állítólag több itteni is „látta”, hogy készülnek a Mária Valéria híd ívei Bereznában, Ostraván vagy éppen Kassán, valahol az egykori Csehszlovákiában.

A komp

Az ország fájó pontja, ez a senkiföldje – folyó – határ. Csak azután, hogy híd nélkül maradt, kapott jelentőséget ez a hely. A híd torzója mint genius loci, csak azután szólalt meg igazán, hogy már nincs.

A komp mellett egy kis kocsmá áll.

Hoffbauer úr

„Én már nem emlékszem ötvenhatra, én akkor gyógyszerárban dolgoztam, vidéken.”

Himmler úr

„1956-ban a tartópilléreken nagy hangszórók álltak, amelyek közvetítették a propagandát a másik oldalra. Állítólag lelőtték őket.”

Vércse úr

„A kompot valamikor az ötvenes években kezdték működtetni, de már nem tudom pontosan megmondani, mikor.”

Világos úr

„Nekem úgy rémlik, hogy az valamikor a hatvanas években volt, talán a hatvanas évek végén, nem tudom pontosan.”

Zahovay László

„Nem tudom pontosan, mikor volt. Én már természetesnek veszem, nekem úgy tűnik, hogy a komp mindig is volt. Tetszik tudni, én még emlékszem rá, hogy úgy tudtunk érintkezni – csendes időben, lehetőleg nyáron estefelé –, hogy lehajoltunk kicsivel a Duna fölé, és átkiabáltuk az üzeneteinket a túloldalra.”

Rommsauer úr

„A komp a háború vége óta itt volt, azt hiszem.”

Slabák úr

„A komp időnként közlekedett, időnként nem.”

Himmler úr

„96 híd van a Dunán, amely közül ez az egyetlenegy nincs megjavítva: a Párkány és Esztergom közötti.”

Az idős urak küzdenek az emlékeikkel: fel-felrémlenek az emlékfosz-lányok. Csak azok a valóságok, amelyek valamilyen konkrét élményükhöz kapcsolódnak. De az is meglehet, hogy ezek is eltűntek már.

Nézem a túlsó partot. Kaptam egy fülest – a hidat állítólag már biztosan megépítik. Megegyezett a két part. Eljövök, és átmegyek rajta Esztergomba, hogy megtudjam, milyen hosszú lehet egy halandó karja.

B. MÁNYA ÁGNES fordítása